

بشکوه علم

دانشگاه قم

دانشکده الهیات و معارف اسلامی

پایان نامه دوره کارشناسی ارشد رشته فقه خانواده

عنوان

بررسی فقهی - حقوقی کار کودک و نوجوان و خلاءهای قانونی آن

استاد راهنما:

دکتر محمدعلی راغبی

نگارنده:

زهرا محمدی

زمستان ۱۳۹۶

« صورت جلسه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد »

با تأییدات خداوند متعال و با استعانت از حضرت ولی عصر «عجل الله تعالی فرجه الشریف»

جلسه دفاعیه پایان نامه کارشناسی ارشد خانم : زهرا محمدی رشته : فقه خانواده
شماره دانشجویی : ۹۴۱۴۱۲۲۰۱۰

تحت عنوان : بررسی فقهی - حقوقی کار کودک و نوجوان و خلاء های قانونی آن

با حضور هیأت داوران در محل دانشگاه قم در تاریخ : ۱۳۹۶ / ۱۱ / ۲۹ تشکیل گردید در این جلسه،
پایان نامه با موفقیت مورد دفاع قرار گرفت ○ قرار نگرفت ○ و نامبرده نمره با عدد ۱۹ باحروف (بزرگ)
با درجه : عالی ○ خیلی خوب ○ خوب ○ متوسط ○ مردود ○ دریافت نمود .

نام و نام خانوادگی	سمت	مرتبۀ علمی	امضاء
آقای دکتر محمدعلی راغبی	استاد راهنما	استادیار	
آقای دکتر علیرضا ابراهیمی	استاد ناظر	استادیار	
خانم دکتر حمیده عبداللہی علی بیگ	نماینده تحصیلات تکمیلی و ناظر شکلی	استادیار	

معاون آموزشی و تحصیلات تکمیلی دانشکده
نام و امضاء :

مدیر تحصیلات تکمیلی
نام و امضاء :

نشانی:

قم: جاده قدیم اصفهان،
دانشگاه قم

کد پستی: ۳۷۱۶۱۳۶۶۱۱

تلفن: ۳۳۸۵۳۳۱۱

دور نویس:

معاونت آموزشی ۳۳۸۵۵۶۲

معاونت اداری ۳۳۸۵۵۶۴

معاونت دانشجویی ۳۳۸۵۵۶۸

ماده ۲۳ آیین نامه کارشناسی ارشد سال ۱۳۹۴: نمره پایان نامه در میانگین کل محاسبه نمی شود و ارزشیابی آن به صورت کیفی و به شرح زیر انجام می شود:

- مردود (کمتر از ۱۴)
- متوسط (۱۴-۱۵)
- خوب (۱۶-۱۷)
- خیلی خوب (۱۸-۱۹)
- عالی (۲۰)

مدیریت تحصیلات تکمیلی

«تعهد نامه اصالت پایان نامه»

اینجانب: **زهرا محمدی** شماره دانشجویی: **۹۴۱۴۱۲۲۰۱۰** دانشجوی مقطع: **کارشناسی ارشد**

رشته: **فقه خانواده** که در تاریخ: **۱۳۹۶/۱۱/۲۹**

از پایان نامه خود تحت عنوان: **بررسی فقهی - حقوقی کار کودک و نوجوان و خلاء های قانونی آن** با کسب نمره و درجه دفاع نموده‌ام، بدین وسیله متعهد می‌شوم:

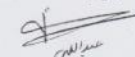
- ۱- این پایان نامه حاصل تحقیق و پژوهش انجام شده توسط اینجانب بوده و در مواردی که از دستاوردهای علمی و پژوهشی دیگران (اعم از پایان نامه، کتاب، مقاله و ...) استفاده نموده‌ام، مطابق ضوابط و رویه موجود، نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آن را در فهرست مربوطه ذکر و درج کرده‌ام.
- ۲- این پایان نامه قبلاً برای دریافت هیچ مدرک تحصیلی (هم سطح، پایین تر یا بالاتر) در سایر دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی ارائه نشده است.
- ۳- چنانچه بعد فراغت از تحصیل، قصد استفاده و هرگونه بهره برداری اعم از چاپ کتاب، ثبت اختراع و ... از این پایان نامه را داشته باشم، از حوزه معاونت پژوهشی واحد مجوزهای مربوطه را اخذ نمایم.
- ۴- چنانچه در هر مقطع زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود، عواقب ناشی از آن را می‌پذیرم و دانشگاه قم مجاز است با اینجانب مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدرک تحصیلی اینجانب هیچگونه ادعایی نخواهم داشت.

صحت امضای دانشجو مورد تأیید است.

ناظر و نماینده تحصیلات تکمیلی

نام و نام خانوادگی:

تاریخ و امضاء

۹۴/۱۱/۲۹

نام و نام خانوادگی متعهد:

تاریخ و امضاء

۹۴/۱۱/۲۹

تقدیم به

پیشگاه مقدس حضرت فاطمه معصومه (س) و حضرت

صاحب الزمان (عج)

و

پدر و مادر عزیزم

تقدیر

سپاس بی کران پروردگار یکتا را که هستی مان بخشیده و به طریق علم دانش رهنمودمان شد و به همنشینی رهروان علم و دانش مفتخرمان نمود و خوشه چینی از علم و معرفت را روزیمان ساخت.

سپاس و تشکر از استاد راهنمای گرامی جناب آقای دکتر محمد علی راغبی و تمامی عزیزانی که در این راه مرا یاری نمودند.

چکیده

کار کودکان و نوجوانان پدیده‌ای است که در جهان امروز قابل پذیرش نیست؛ به این دلیل که کودکان را از دوران کودکی و جایگاه انسانی‌شان محروم می‌کنند و با به کار گرفتن آنان در کارهای مختلف رشد فیزیکی و روانی آنان را مورد خدشه قرار می‌دهند. شیوع این پدیده به خاطر عوامل مختلف اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی، در کشور ایران است. این مساله باعث شده به بررسی کار کودکان و نوجوانان از منظر فقه و حقوق و خلاءهای قانونی آن بپردازیم. کار کودکان از منظر فقهی جز در مواردی که استثنا شده و مواردی که کودک ممیز باشد و با اذن ولی معامله یا کاری را انجام دهد جایز نیست و قوانین حقوقی هم آن را باطل دانسته‌اند و قانونگذار کودکان را که سنین زیر ۱۵ را شامل می‌شوند از کار کردن منع کرده است و به جوانان طبق شرایطی اجازه کار داده است. اما در صورت بکارگیری کودکان و نوجوانان کار آنان محترم است و اجرت کار به آنان تعلق می‌گیرد. هدف از این پژوهش کار نکردن و جلوگیری از کار کودکان و نوجوانان به وسیله حمایت‌های قانونی از این گروه و خانواده‌هاشان بوده است. با توجه به بررسی‌های انجام شده از قوانین داخلی و قوانین بین المللی مربوطه و آرای فقها، به این نتیجه رسیدیم که ضمن حمایت‌های که از کودکان و نوجوانان در سطح ملی و بین المللی شده است باز هم خلاءها و کاستی‌های از جمله میزان مجازاتی که برای کسانی که کودکان را به صورت غیر قانونی به کار می‌گیرند و هم چنین مشمول قانون کار نبودن کارگاه‌های خانوادگی در این زمینه وجود دارد که باعث شده کودکان و نوجوانان به عنوان سرمایه انسانی آینده یک کشور در خیابان‌ها یا مکان‌های پنهان به کارهای نامتعارف کشیده شوند. این بررسی‌ها و نتایج حاصله با روش توصیفی-تحلیلی به دست آمده است.

واژگان کلیدی: کار، کودک و نوجوان، خلاءهای قانونی،

فهرست مطالب

مقدمه.....	۱
بیان مساله.....	۴
سوالات پژوهش.....	۵
اهمیت و ضرورت پژوهش.....	۵
پیشینه پژوهش.....	۶
اهداف پژوهش.....	۶
فرضیه پژوهش.....	۷
جنبه جدید بودن پژوهش.....	۷
روش تحقیق و پژوهش.....	۸
فصل اول: مفاهیم و کلیات.....	۹
۱-۱- مفهوم شناسی واژگان کلیدی.....	۱۰
۱-۱-۱- کار.....	۱۰
۱-۱-۱-۱- کار در لغت.....	۱۰
۱-۱-۱-۲- معنای اصطلاحی کار.....	۱۰
۱-۱-۲- کودک.....	۱۱
۱-۱-۲-۱- معنای لغوی کودک.....	۱۱
۱-۱-۲-۲- معنای اصطلاحی کودک.....	۱۱
۱-۱-۳- خلاء های قانونی.....	۱۳

- ۱-۳-۱-۱. خلاء در لغت ۱۳
- ۱-۳-۱-۲. خلاء در اصطلاح ۱۳
- ۱-۲-۱. مبحث دوم کلیات ۱۳
- ۱-۲-۱-۱. فقه ۱۳
- ۱-۲-۱-۱-۱. معنای لغوی فقه ۱۴
- ۱-۲-۱-۲-۱. معنای اصطلاحی فقه ۱۵
- ۱-۲-۲-۱. حقوق ۱۶
- ۱-۲-۲-۱-۱. معنای لغوی حقوق ۱۷
- ۱-۲-۲-۲-۱. معنای اصطلاحی حقوق ۱۷
- ۱-۲-۳-۱. حقوق کار ۱۸
- ۱-۲-۳-۱-۱. پیشینه حقوق کار ۱۹
- ۱-۲-۳-۲-۱. پیشینه کار کودکان و نوجوانان ۲۱
- ۱-۲-۳-۳-۱. پیشینه فقهی کار کودکان و نوجوانان ۲۲
- ۱-۲-۳-۴-۱. پیشینه حقوقی کار کودکان و نوجوانان ۲۴
- ۱-۲-۴-۱. تعریف طفل، صبی، ولد، مراق ۲۶
- ۱-۴-۲-۱-۱. طفل: ۲۶
- ۱-۴-۲-۲-۱. صبی ۲۶
- ۱-۴-۲-۳-۱. ولد ۲۷
- ۱-۴-۲-۴-۱. مراق ۲۸
- ۱-۲-۵-۱. تعریف چهار اصطلاح حجر، اهلیت، بلوغ و رشد ۲۹
- ۱-۲-۵-۱-۱. حجر ۲۹

۳۰ ۲-۵-۱. اهلیت
۳۱ ۳-۵-۲. بلوغ
۳۴ ۴-۵-۲. رشد
۳۶ فصل دوم: بررسی فقهی کار کودکان و نوجوان
۳۷ ۱-۲- ادله محجوریت صغیر
۳۷ ۱-۱-۲. آیات
۴۵ ۲-۱-۲. روایات
۴۹ ۲-۲. تصرفات صبی
۵۰ ۱-۲-۲. تصرفات مستقل صبی
۵۴ ۲-۲-۲. تصرف صبی با اذن ولی
۵۶ ۱-۲-۲-۲. معاملات کودکان در معاملات کوچک و کلان
۵۸ ۲-۲-۲-۲. دیدگاه فقهای پیشین و متأخر در مورد عقد صبی ممیز
۵۹ ۳-۲-۲. تصرفات صبی در اموال غیر
۶۱ ۴-۲-۲. صبی وسیله‌ای برای انعقاد عقد
۶۳ ۳-۲. ادله عدم صحت معاملات اشخاص صغیر
۶۵ ۴-۲. بررسی عقود وکالت، ودیعه و اجاره‌ی صبی
۶۵ ۱-۴-۲. وکالت صبی
۷۰ ۲-۴-۲. ودیعه
۷۳ ۳-۴-۲. اجاره صبی
۷۵ ۱-۳-۴-۲. بلوغ در اثنای عقدا جاره
۷۶ ۲-۱-۳-۴-۲. صحت اجاره بعد از بلوغ صغیر با ثبوت خیار فسخ:

۱-۳-۴-۲	صحت و لزوم اجاره بعد از بلوغ صغیر	۷۷
فصل سوم: بررسی حقوقی و خلائهای قانونی کار کودک و نوجوانان		
۳-۱	معاملات و اعمال صغار در قوانین داخلی	۸۲
۳-۱-۱	صغار در قانون مدنی	۸۳
۳-۲	کار کودکان	۸۷
۳-۲-۱	کار کودکان در قوانین ایران	۹۱
۳-۲-۲	علل کار کودکان	۹۳
۳-۲-۲-۱	کار اضطرار کودکان	۹۵
۳-۲-۲-۱-۱	دلایل کار اضطراری توسط کودکان	۹۶
۳-۲-۲-۲	کار اجبار کودکان	۹۷
۳-۲-۲-۲-۱	کار اجباری در قوانین ایران	۹۹
۳-۲-۲-۲-۱-۱	خلاء قانونی	۱۰۰
۳-۲-۲-۲-۲	کار اجباری در قوانین بین المللی	۱۰۲
۳-۲-۲-۲-۲-۱	اقدام مهم سازمان بینالمللی کار	۱۰۳
۳-۲-۳	بدترین اشکال کار کودک	۱۰۴
۳-۲-۴	دلایل حمایت از کودک	۱۰۴
۳-۳	مواد قانونی مربوط به کار نوجوانان	۱۰۷
۳-۳-۱	قوانین بین المللی مربوط به کار نوجوان	۱۰۹
۳-۳-۲	حمایت‌های قانونی از کارگر نوجوان	۱۱۱
۴-۳	پیامدهای کار کودکان و نوجوانان	۱۱۲
نتیجه گیری		۱۱۷

فهرست منابع.....۱۱۹

ABSTRACT.....۱۲۷

کار کودکان و نوجوانان یکی از نتایج نامطلوب انقلاب صنعتی است که در دهه‌های اخیر توجه بسیاری از فعالان رشته حقوق و سایر رشته‌ها از جمله روانشناسی و جامعه‌شناسی را به خود جلب کرده است. این گروه که در متون فقهی یکی از محجورین می‌باشد و معمولاً با لفظ صغار نامبرده می‌شوند نمی‌توانند برای انعقاد عقود و معاملات به صورت مستقل طرف معامله قرار گیرند و در واقع نظر مشهور فقها بطلان معاملات این گروه می‌باشد. البته در برخی موارد که معاملات صغار ممیز با اذن ولی انجام شود و همچنین زمانی که صغیر فقط وسیله انجام معامله است معاملاتشان صحیح و نافذ می‌باشد. کار کودکان در گذشته تحت عنوان اجاره اشخاص بوده است؛ به این صورت که وقتی کودک را به کار می‌گرفتند اجرت او را به ولی‌اش می‌دادند. به این معنی که کار کودک محترم شمرده می‌شد و اجرت آن هم پرداخت می‌شد همانگونه که فقهای اسلامی گفته‌اند حقوق کودک نسبت به حقوق بزرگتر مقدم است و باید از آن حفاظت شود و از طرف دیگر این کودکان سرمایه و نیروی انسانی یک جامعه می‌باشند که عدم رعایت حقوق آنها ظلم بزرگی به آنان و جوامع انسانی است. امروزه در اکثر جوامع بخصوص جوامع در حال توسعه پدیده کودکان کار و کار کودکان شایع شده است به گونه‌ای که در کشور ما ایران برخی از کودکان در خیابان‌ها به دستفروشی و جمع‌آوری دور ریختنی‌ها مشغول هستند و از این طریق امرار معاش می‌کنند و گاهی اوقات افراد سودجو آنان را برای فروش مواد مخدر و کارهای غیراخلاقی به خدمت می‌گیرند و اتفاقات ناگواری را برای آنان رقم می‌زنند. این اتفاقات باعث شده که کار کودکان و کودکان کار به یک معضل و مشکل اجتماعی تبدیل شود. اهمیت رعایت حقوق کودک از یک طرف و به کارگیری آنان در مشاغل خطرناک، مضر و حادثه‌آور از طرف دیگر باعث شد که در سطح جهانی اقدام مهمی در رابطه با حقوق کودکان و به خصوص کار آنان انجام شود. اقداماتی از جمله صندوق بین‌المللی حقوق کودکان (UNICEF)، صندوق بین‌المللی کار (ILO)، معاهده بین‌المللی حقوق فرهنگی اقتصادی و اجتماعی (CESCR) و مقاله‌نامه‌های که در مورد محو بردگی، تجارت انسان مقابله با بدترین اشکال کار کودک و غیره بود و قوانین داخلی از جمله قانون

کار، مدنی، مجازات اسلامی، قانون حمایت از کودکان و نوجوانان که در رأس آن‌ها قانون اساسی قرار دارد کار کودکان و نوجوانان را مورد توجه قرارداده‌اند و ضمن بیان شرایط و ویژگی‌های آنان برای کار کردن به مقابله و مجازات کسانی که آنان را به صورت غیر قانونی به کار گماشته‌اند می‌پردازد.

اهمیت پرداختن با این موضوع از آن نظر مهم است امروزه این موضوع یکی از مسائل مهم ایران و جهان است. و سرمایه‌ی انسانی که آینده‌سازان یک کشوراند به وضوح در حال نابودی هستند که این موضوع باعث شده است که امید به زندگی کاهش یابد و کشورهای که دچار این معضل هستند نسبت به سایر کشورها عقب مانده و پیر باشند

ضرورت نگارش این پژوهش از این منظر است که روزانه کار کودکان در حال گسترش است و آسیب پذیری کودکان نیز متقابلاً به واسطه‌ی کار آنان در حال افزایش است و این که کار کودکان باعث تأثیرات منفی اجتماعی و اقتصادی زیادی برای جوامع‌ای که با این معضل دست و پنجه نرم می‌کنند شده است که می‌تواند یکی از دلایل وضعیت بد اقتصادی باشد. بنابراین پرداختن به این موضوع ضروری و مهم می‌باشد

هدف کلی و اصلی این پژوهش، بررسی فقهی حقوقی کار کودک و نوجوان از منظر فقه و حقوق می‌باشد به این صورت که طبق نظر مشهور جایز است که کودکان که هنوز محجور هستند کار کنند و طرف قرارداد قرار بگیرند و در چه مواردی این اجازه جواز به آنان داده شده است و اینکه از نظر حقوقی کار کودکان مورد حمایت قانونگذار قرار گرفته است و اگر مورد حمایت قوانین قرار گرفته است چه کاستی‌ها و خلاءهای در این قوانین احساس می‌شود و وجود دارد.

اگرچه پژوهش‌های زیادی در رابطه با کار کودکان، کودکان کار و کودکان خیابانی انجام شده‌است اما بیشتر این پژوهش‌ها جنبه جامعه‌شناسی و روانشناختی داشته است. متأسفانه تحقیق و پژوهش مستقلی در این زمینه صورت نگرفته است. در این پژوهش پیش رو تلاش شده است با توجه به منابعی که در این مورد وجود داشته است به بررسی فقهی حقوقی کار کودکان و نوجوانان و خلاءهای قانونی آن پرداخته شود و در یک مجموعه جمع آوری گردد

تا بدین وسیله کودکان و نوجوانان به برخی از حقوق خود و ظلم‌ها و بی‌انصافی که در حق آنان شده است آشنا شوند. بنابراین این پژوهش در سه فصل به این مسائل پرداخته است.

در فصل اول کلیات موضوع شامل کلید واژه‌های اصلی و شرح آنان و همچنین واژه‌ها و اصطلاحات مرتبط با کلید واژه‌های اصلی

در فصل دوم به بررسی فقهی کار کودکان و نوجوانان که همان معاملات و تصرفات آنان می‌شود پرداخته شده است.

در فصل سوم به بررسی حقوقی کار کودکان و نوجوانان و قوانین مرتبط با آن و خلاءهای قانونی که در این رابطه احساس شده است پرداخته شده است.

۱- بیان مسأله

در سراسر جهان کودکان و نوجوانان یکی از گروه‌های نیروی کار هستند که نسبت به سایر گروه‌ها بیشتر در دسترس هستند و به کار گماشته می‌شوند چرا که به خاطر شرایط معیشتی که دارند حاضرند به خاطر پول خیلی کم کارهای سنگین و طاقت فرسایی را متقبل شوند. این مسأله ارتباط تنگاتنگی با اشتغال و فقر بزرگسالان و همچنین ساختار اقتصادی کشور و قانونگذاری دارد. این گروه از نیروی کار اگرچه مورد حمایت قانون قرار گرفته‌اند اما بعضاً توسط کار فرمایان به کارهایی غیر اخلاقی و غیر مشروع گماشته می‌شوند. در اسلام حقوق کودکان مورد تاکید و حمایت قرار گرفته است و از آنها در برابر خطرات و مشکلاتی که آنها را تهدید می‌کند حفاظت و حمایت شده است. یکی از جنبه‌های حمایت اسلام از کودکان و نوجوانان، کار آنها است. اما از آنجایی که یکی از شرایط عامه اهلیت برای متعاملین، بلوغ است لذا صبی نمی‌تواند به صورت مستقیم طرف معامله و قرارداد قرار بگیرد. پس فردی که فاقد بلوغ است به اتفاق فقهای امامیه معاملاتش باطل است. چون یکی از شرایط صحت معامله را ندارد اما فقهای امامیه می‌گویند در صورتی که کودکان و نوجوانان به کار مشروعی گماشته شوند کار آنها محترم شمرده می‌شود و اجرت به آن تعلق می‌گیرد و در مواردی که کودکان و نوجوانان به اذن ولی عقد یا قرار دادی منعقد می‌کنند، عقد و قرارداد آنان صحیح است و اجرت به ولی آنها داده می‌شود. حقوق موضوعه ایران و همچنین کنوانسیون‌های بین‌المللی نیز از کار کودکان و نوجوانان حمایت کرده است و مواد قانونی را به آنان اختصاص داده است. به گونه‌ای که برخی از حقوق‌دانان تلاش کرده‌اند تا با وضع قوانینی، از کار کودکان بکاهند یا ساعت کاری آنها را کم کنند. اما با توجه به حمایت‌ها و توجهاتی که فقها و حقوق‌دانان اسلامی به کودکان و نوجوانان کار داشته‌اند امروزه شاهد کودکان و نوجوانان بسیاری هستیم که به عنوان کودکان کار و کودکان خیابانی در کارخانه‌ها و کارگاه‌ها و کارهای خیابانی مشغول به کار هستند. که قطعاً سن آنها از سن تعیین شده در قانون کار پایین‌تر است. در حالی که این گروه از نیروی کار ساعت کاری بیشتری را مشغول کار هستند و آسیب‌های جدی متوجه آنها از حیث ساعت کار زیاد می‌شود. که نیازمند توجه بیشتر از طرف قانونگذار می‌باشد. لذا

خلاءهای قانونی در مورد این گروه از نیروی کار احساس شده است که باعث مصمم شدن ما برای تحقیق و پژوهش در رابطه با این گروه از نیروی کار شده است. بنابراین این پژوهش در صدد بررسی فقهی حقوقی کار کودکان و نوجوانان و خلاء های قانونی آن است.

۲- سؤالات پژوهش

سؤال اصلی

آثار فقهی و حقوقی کار کودکان و نوجوانان چیست؟

سؤالات فرعی

۱. مبانی فقهی حقوقی کار کودکان و نوجوانان چیست؟

۲. خلاء های قانونی در خصوص کار کودکان و نوجوانان چیست؟

۳- اهمیت و ضرورت پژوهش

اهمیت این موضوع از این نظر مهم است که این موضوع امروزه یکی از مسائل مهم ایران و جهان است. به گونه‌ای که در سال‌های اخیر مقرراتی در سطح بین‌المللی و قوانین داخلی نسبت به کار کودکان و نوجوانان تصویب شده است. و همچنین محدودیت‌های در مورد ارجاع کارها و مشاغل خاص به این گروه از افراد اعمال شده است. و این گروه از افراد جامعه که فردا جامعه محتاج به آنان است و باید به وسیله‌ی آنان اداره شود و به عبارت دیگر پیشرفت جامعه بستگی به آنها دارد. درگیر کارهای خیابانی و در بعضی موارد کارهای غیر اخلاقی می‌شوند که آینده آنان را از نظر اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی، و غیره تحت تأثیر قرار می‌دهد. بنابراین ضرورت دارد که به کار کودکان و نوجوانان از منظر فقه و حقوق پرداخته شود.

۴- پیشینه پژوهش

کار کودکان و نوجوانان یکی از شاخه‌های حقوق کار است و از آنجایی که حقوق کار خود رشته‌ای جدید از حقوق است. بنابراین پژوهش‌های انجام شده در این زمینه بیشتر جنبه روانشناختی و جامعه‌شناختی داشته است. منابع حقوقی هم که بیشتر در زمینه کار کودکان و نوجوانان نوشته شده است بیشتر به بررسی آسیب‌های که از طریق کارهای سنگین متوجه این گروه از نیروی کار شده پرداخته است. اما در بین آثار و پژوهش‌های که در موضوعات مرتبط با این موضوع صورت گرفته است می‌توان به منابع زیر اشاره کرد.

۱. آسیب شناسی حقوقی کار کودکان و نوجوانان در کسب و کارهای خانوادگی، مجتبی مزینانی، زهرا مهدوی مزینانی

۲. قانون حمایت از کودکان و نوجوانان و تقابل دیدگاه‌ها در آن، حمزه

زینالی

۳. معامله کودکان، سید علی پور منوچهری

۴. بزه دیدگی اطفال در حقوق ایران، جمال بیگی

۵. حقوق کار و نحوه رسیدگی شکایت و دعوا در جرائم قانون کار، منصور

اباذری فومنی

۵- اهداف پژوهش

هدف از انجام این تحقیق، بررسی کار کودکان و نوجوانان و خلاءهای قانونی که در خصوص حقوق این گروه از نیروی کار وجود دارد می‌باشد و اینکه با وضع قوانین و حمایت‌های ویژه از این گروه و خانواده‌هاشان، مانع کار کردن و آسیب‌های ناشی از آن باشیم.

۶- فرضیه‌های تحقیق